

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 18ης Ιανουαρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 2003/88/ΕΚ – Άρθρο 7 – Άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Χρηματική αποζημίωση για τις ημέρες μη ληφθείσας άδειας καταβαλλόμενη κατά τη λήξη της σχέσης εργασίας – Εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει την καταβολή της αποζημίωσης αυτής σε περίπτωση οικειοθελούς αποχώρησης δημοσίου υπαλλήλου – Περιστολή της δημόσιας δαπάνης – Οργανωτικές ανάγκες του υπαγόμενου στον δημόσιο τομέα εργοδότη»

Στην υπόθεση C-218/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale di Lecce (πρωτοβάθμιο δικαστήριο περιφέρειας Lecce, Ιταλία) με απόφαση της 22ας Μαρτίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Μαρτίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

BU

κατά

Comune di Copertino

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev, πρόεδρο τμήματος, T. Von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin και I. Ziemele (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: T. Ćapeta

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο BU, εκπροσωπούμενος από την A. Russo, avvocatā,
- ο Comune di Copertino, εκπροσωπούμενος από την L. Caccetta, avvocatā,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την L. Fiandaca, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον B.-R. Killmann και την D. Recchia,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 8ης Ιουνίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7 της οδηγίας 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ 2003, L 299, σ. 9), καθώς και του άρθρου 31, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, του BU, πρώην δημοσίου υπαλλήλου του Comune di Copertino (Δήμου Copertino, Ιταλία), και, αφετέρου, του δήμου αυτού, με αντικείμενο την άρνηση καταβολής στον BU χρηματικής αποζημίωσης για τις ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών τις οποίες ο BU δεν είχε λάβει κατά την ημερομηνία λύσης της σχέσης εργασίας κατόπιν της οικειοθελούς αποχώρησης του BU λόγω πρόωρης συνταξιοδότησης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2003/88 αναφέρει τα εξής:

«Η βελτίωση της ασφάλειας, της υγιεινής και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία είναι στόχος ο οποίος δεν μπορεί να εξαρτάται από καθαρά οικονομικές εκτιμήσεις.»
- 4 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2003/88, το οποίο επιγράφεται «Ετήσια άδεια», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται σε όλους τους εργαζομένους ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές για την απόκτηση του σχετικού δικαιώματος και τη χορήγηση της άδειας.

2. Η ελάχιστη περίοδος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών μπορεί να αντικαθίσταται από χρηματική αποζημίωση μόνον σε περίπτωση τερματισμού της εργασιακής σχέσης.»

Το ιταλικό δίκαιο

- 5 Το άρθρο 36, παράγραφος 3, του Ιταλικού Συντάγματος προβλέπει τα εξής:
- «Οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα σε εβδομαδιαία ανάπαυση και σε ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, από το οποίο δεν χωρεί παραίτηση.»
- 6 Το άρθρο 2109 του Codice civile (Αστικού Κώδικα), με τίτλο «Περίοδος ανάπαυσης», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:
- «1. Ο εργαζόμενος δικαιούται μία ημέρα αναπαύσεως εβδομαδιαίως, η οποία συνήθως συμπίπτει με την Κυριακή.
2. Δικαιούται επίσης ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, η οποία μπορεί να είναι συνεχής, σε χρόνο που καθορίζει ο εργοδότης, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της επιχείρησης και τα συμφέροντα του εργαζομένου. Η διάρκεια της περιόδου αυτής καθορίζεται από τον νόμο, τις συλλογικές ρυθμίσεις, τα συναλλακτικά ήθη ή με βάση την αρχή της επιείκειας.»
- 7 Το άρθρο 5 της decreto-legge n° 95 – Disposizioni urgenti per la revisione della spesa pubblica con invarianza dei servizi ai cittadini nonché misure di rafforzamento patrimoniale delle imprese del settore bancario (πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95 – Επείγουσες διατάξεις για τον έλεγχο των δημόσιων δαπανών οι οποίες δεν θίγουν τις υπηρεσίες προς τους πολίτες, καθώς και μέτρα κεφαλαιακής ενίσχυσης για τις επιχειρήσεις του τραπεζικού τομέα), της 6ης Ιουλίου 2012 (τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 156, της 6ης Ιουλίου 2012), κυρωθείσας, κατόπιν τροποποιήσεων, με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου 135 της 7ης Αυγούστου 2012, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: πράξη νομοθετικού περιεχομένου 95), το οποίο φέρει τον τίτλο «Μείωση των δαπανών των δημοσίων φορέων» προβλέπει στην παράγραφο 8 τα εξής:
- «Οι άδειες αναψυχής, οι περίοδοι αναπαύσεως και οι λοιπές άδειες τις οποίες δικαιούνται οι υπάλληλοι –περιλαμβανομένων των διευθυντικών στελεχών– των δημοσίων υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στον ενοποιημένο οικονομικό λογαριασμό της Δημόσιας Διοίκησης, όπως προσδιορίζονται από το [Istituto nazionale di statistica – ISTAT (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία – ISTAT, Ιταλία)] σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, του νόμου 196 της 31ης Δεκεμβρίου 2009, καθώς και των ανεξάρτητων αρχών, περιλαμβανομένης της [Commissione nazionale per le società e la borsa – Consob (Εθνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, Ιταλία)], πρέπει να λαμβάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις των αντίστοιχων κανονισμών των διοικητικών αυτών υπηρεσιών και δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να λάβουν τη μορφή αντισταθμιστικής αποζημίωσης. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται επίσης σε περίπτωση λύσης της σχέσης εργασίας λόγω ένταξης του εργαζομένου σε πρόγραμμα κινητικότητας ή λόγω παραίτησης, απόλυσης, συνταξιοδότησης και συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας. Τυχόν ευνοϊκότερες κανονιστικές και συμβατικές διατάξεις παύουν να ισχύουν από την έναρξη ισχύος της παρούσας πράξης νομοθετικού περιεχομένου. Η παράβαση της παρούσας διάταξης, πέραν του ότι συνεπάγεται την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, στοιχειοθετεί πειθαρχική και διοικητική ευθύνη του υπεύθυνου διευθυντικού στελέχους. Η παρούσα παράγραφος δεν εφαρμόζεται στο διδακτικό, διοικητικό, τεχνικό και βοηθητικό προσωπικό που έχει την ιδιότητα του προσωρινού και έκτακτου αναπληρωτή ή του διδακτικού προσωπικού με σύμβαση ισχύουσας μέχρι τη λήξη των μαθημάτων ή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, εντός των ορίων της διαφοράς μεταξύ των οφειλόμενων ημερών άδειας και των ημερών κατά τις οποίες το εν λόγω προσωπικό δικαιούται να λάβει την άδειά του.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Ο BU απασχολήθηκε, από την 1η Φεβρουαρίου 1992 έως την 1η Οκτωβρίου 2016, στον Δήμο Copertino, όπου κατείχε θέση «Istruttore direttivo» (προϊσταμένου υπηρεσίας).
- 9 Από 1ης Οκτωβρίου 2016, ο BU, κατόπιν οικειοθελούς αποχώρησης, έπαυσε να ασκεί τα καθήκοντά του, προκειμένου να συνταξιοδοτηθεί πρόωρα.
- 10 Εκτιμώντας ότι είχε δικαίωμα χρηματικής αποζημίωσης για 79 ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών που είχε αποκτήσει κατά την περίοδο μεταξύ των ετών 2013 και 2016, ο BU άσκησε ενώπιον του Tribunale di Lecce (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου περιφέρειας Lecce, Ιταλία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, αγωγή αποζημίωσης για τις εν λόγω ημέρες μη ληφθείσας άδειας.
- 11 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο Δήμος Copertino αντέκρουσε την αγωγή αυτή επικαλούμενος το άρθρο 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95. Κατά τον Δήμο Copertino, το γεγονός ότι ο BU έλαβε άδεια το 2016 αποδεικνύει ότι γνώριζε την υποχρέωσή του, δυνάμει της διάταξης αυτής, να λάβει τις ημέρες άδειας που είχε αποκτήσει πριν από τη λήξη της σχέσης εργασίας. Επιπλέον, δεν έλαβε το υπόλοιπο της άδειάς του μολονότι παραιτήθηκε.
- 12 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι οι 79 ημέρες μη ληφθείσας άδειας τις οποίες επικαλείται ο BU αντιστοιχούν σε ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών που προβλέπει η οδηγία 2003/88, εκ των οποίων οι 55 οφείλονται για τα έτη πριν από το 2016 και οι υπόλοιπες για το τελευταίο αυτό έτος απασχόλησης. Το δικαστήριο αυτό προσθέτει ότι ο BU έλαβε άδεια κατά τη διάρκεια του έτους 2016, η οποία αντιστοιχεί σε ημέρες αποκτηθείσες για παλαιότερα έτη, οι οποίες είχαν μεταφερθεί στο έτος 2013 και στα επόμενα έτη. Εντούτοις, η κατάσταση αυτή δεν συνεπάγεται καταχρηστική συμπεριφορά εκ μέρους του BU η οποία να αντιστοιχεί σε εκείνες που διαλαμβάνονται στη σκέψη 48 της απόφασης της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften (C-684/16, EU:C:2018:874).
- 13 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί επίσης ότι το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο, Ιταλία), με την απόφαση 95/2016, έκρινε ότι το άρθρο 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95, το οποίο εφαρμόζεται στους δημοσίους υπαλλήλους και προβλέπει, υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων, ότι δεν μπορεί να καταβληθεί χρηματική αποζημίωση για μη ληφθείσες άδειες μετ' αποδοχών, είναι σύμφωνο με τις αρχές που κατοχυρώνονται στο ιταλικό Σύνταγμα, χωρίς να θίγει τις αρχές του δικαίου της Ένωσης και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Το δικαστήριο αυτό κατέληξε στο ως άνω συμπέρασμα επισημαίνοντας διάφορες εξαιρέσεις από τον εν λόγω κανόνα, οι οποίες δεν ασκούν επιρροή εν προκειμένω.
- 14 Το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο) έλαβε υπόψη τόσο την ανάγκη περιστολής των δημοσίων δαπανών όσο και οργανωτικούς περιορισμούς για τον υπαγόμενο στον δημόσιο τομέα εργοδότη, επισημαίνοντας ότι σκοπός της ρύθμισης αυτής ήταν να τερματιστεί η ανεξέλεγκτη χρήση της «χρηματικής αντιστάθμισης» των μη ληφθεισών αδειών, καθώς και να επιβεβαιωθεί εκ νέου η πρωταρχική σημασία της πραγματικής λήψης των αδειών. Κατά το δικαστήριο αυτό, η απαγόρευση καταβολής χρηματικής αποζημίωσης δεν ισχύει όταν η άδεια δεν ελήφθη για λόγους ανεξάρτητους από τη βούληση του εργαζομένου, όπως η ασθένεια, εφαρμόζεται όμως σε περίπτωση οικειοθελούς αποχώρησης.

- 15 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τον αν το άρθρο 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95 είναι συμβατό με το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως υπό το πρίσμα της απόφασης της 25ης Νοεμβρίου 2021, (C-233/20, EU:C:2021:960), κατά μείζονα λόγο καθόσον ο σκοπός της περιστολής των δημοσίων δαπανών προκύπτει από τον ίδιο τον τίτλο του άρθρου 5 της πράξης νομοθετικού περιεχομένου και η παράγραφος 8 του άρθρου αυτού εντάσσεται σε μια δέσμη μέτρων τα οποία αποσκοπούν στην πραγματοποίηση οικονομικών στον δημόσιο τομέα.
- 16 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale di Lecce (πρωτοβάθμιο δικαστήριο περιφέρειας Lecce, Ιταλία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχουν το άρθρο 7 της οδηγίας [2003/88] και το άρθρο 31, παράγραφος 2, του [Χάρτη] την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη (δηλαδή το άρθρο 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95 [...]), η οποία, για λόγους περιστολής των δημοσίων δαπανών καθώς και για οργανωτικούς λόγους που αφορούν τον εργοδότη που υπάγεται στον δημόσιο τομέα, προβλέπει την απαγόρευση μετατροπής σε χρήμα του δικαιώματος άδειας σε περίπτωση οικειοθελούς αποχώρησης του δημοσίου υπαλλήλου;
- 2) Επιπλέον, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης [στο πρώτο ερώτημα], έχουν το άρθρο 7 της οδηγίας [2003/88] και το άρθρο 31, παράγραφος 2, του [Χάρτη] την έννοια ότι απαιτούν από τον δημόσιο υπάλληλο να αποδείξει την αδυναμία λήψης της άδειας κατά τη διάρκεια της σχέσης εργασίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 17 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι अपараδέκτα, δεδομένου ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου που απορρέει από τις αποφάσεις της 20ής Ιουλίου 2016, Maschek (C-341/15, EU:C:2016:576), και της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften (C-684/16, EU:C:2018:874), προκύπτει σαφώς με ποιον τρόπο πρέπει να ερμηνευθεί το εθνικό δίκαιο προκειμένου να είναι σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης, ερμηνεία την οποία έχει υιοθετήσει το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο). Επιπλέον, το δεύτερο ερώτημα περιέχει αντιφατικές διαπιστώσεις.
- 18 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, κατ' αρχάς, ότι, υπό το πρίσμα του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, δεν ασκεί καμία επιρροή στο παραδεκτό της αίτησης προδικαστικής απόφασης το ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να την υποβάλει ή το ότι η απάντηση σε αυτή φέρεται να είναι προφανής υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψη 16).
- 19 Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων που καθιερώνεται με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησόμενης δικαστικής απόφασης, να αξιολογήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο

Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να αποφανθεί (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, *job-medium*, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψη 17 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 20 Συνεπώς, συντρέχει τεκμήριο λυσιτέλειας για τα ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, *job-medium*, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 21 Κατά το αιτούν δικαστήριο, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95, ο ΒU δεν μπορεί να λάβει τη χρηματική αποζημίωση την οποία ζητεί για τις ημέρες μη ληφθείσας ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών κατά την ημερομηνία λύσης της σχέσης εργασίας, για τον λόγο ότι ο ίδιος προέβη οικειοθελώς στη λύση της σχέσης αυτής. Στο πλαίσιο αυτό, με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη συμβατότητα της εν λόγω διάταξης με το άρθρο 7 της οδηγίας 2003/88 και το άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη.
- 22 Επομένως, τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και δεν προκύπτει προδήλως ούτε ότι η ερμηνεία των διατάξεων αυτών την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο είναι άσχετη με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς ούτε ότι το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του τα αναγκαία στοιχεία για να δώσει λυσιτελή απάντηση στα ερωτήματα αυτά.
- 23 Συνεπώς, τα προδικαστικά ερωτήματα είναι παραδεκτά.

Επί της ουσίας

- 24 Με τα δύο προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7 της οδηγίας 2003/88 και το άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, για λόγους σχετικών με την περιστολή των δημοσίων δαπανών και τις οργανωτικές ανάγκες του υπαγόμενου στον δημόσιο τομέα εργοδότη, προβλέπει την απαγόρευση καταβολής στον εργαζόμενο χρηματικής αποζημίωσης για τις ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών τις οποίες αυτός έχει αποκτήσει τόσο κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους απασχόλησης όσο και κατά τα προηγούμενα έτη και τις οποίες δεν έχει λάβει κατά την ημερομηνία λύσης της σχέσης εργασίας, όταν ο εν λόγω εργαζόμενος λύει οικειοθελώς τη σχέση αυτή και δεν αποδεικνύει ότι η μη λήψη της άδειάς του κατά τη διάρκεια της εν λόγω σχέσης εργασίας οφειλόταν σε λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή του.
- 25 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το δικαίωμα κάθε εργαζομένου σε ετήσια άδεια μετ' αποδοχών πρέπει να θεωρείται ως ιδιαίτερης σημασίας αρχή του κοινωνικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την οποία δεν χωρεί παρέκκλιση και της οποίας η εφαρμογή από τις αρμόδιες εθνικές αρχές μπορεί να γίνεται μόνον εντός των ορίων που ρητώς καθορίζει η οδηγία 2003/88 (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 26 Επομένως, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88, το οποίο ορίζει ότι τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται σε όλους τους εργαζομένους ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές, απηχεί και διευκρινίζει το θεμελιώδες δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη (πρβλ. απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Συναφώς, από το γράμμα αυτό καθεαυτό του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88 και από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν, στο εσωτερικό τους δίκαιο, τους όρους άσκησης και εφαρμογής του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, προσδιορίζοντας τις συγκεκριμένες συνθήκες υπό τις οποίες οι εργαζόμενοι μπορούν να κάνουν χρήση του εν λόγω δικαιώματος [απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, LB (Παραγραφή της αξίωσης ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών), C-120/21, EU:C:2022:718, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 28 Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξαρτούν από οποιαδήποτε προϋπόθεση την ίδια την ύπαρξη του εν λόγω δικαιώματος, το οποίο απορρέει απευθείας από την οδηγία (πρβλ. απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 29 Πρέπει να προστεθεί ότι το δικαίωμα ετήσιας άδειας αποτελεί τη μία από τις δύο πτυχές του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών ως ουσιώδους αρχής του κοινωνικού δικαίου της Ένωσης. Ειδικότερα, το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα περιλαμβάνει επίσης δικαίωμα στην καταβολή αποδοχών, καθώς και το, άρρηκτα συνδεδεμένο με το δικαίωμα ετήσιας άδειας «μετ' αποδοχών», δικαίωμα στην καταβολή χρηματικής αποζημίωσης για τη μη ληφθείσα ετήσια άδεια κατά τη λύση της σχέσης εργασίας (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 30 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι μετά τη λύση της σχέσεως εργασίας ο εργαζόμενος δεν δύναται πλέον να λάβει αυτούσια την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών την οποία δικαιούται. Προκειμένου να μην αποκλεισθεί παντελώς, εξαιτίας της αδυναμίας αυτής, η άσκηση από τον εργαζόμενο του δικαιώματος σε ετήσια άδεια μετ' αποδοχών έστω και υπό χρηματική μορφή, το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88 προβλέπει ότι ο εργαζόμενος δικαιούται χρηματική αποζημίωση για τις ημέρες μη ληφθείσας ετήσιας άδειας (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88 δεν θέτει καμία προϋπόθεση για τη θεμελίωση του δικαιώματος χρηματικής αποζημίωσης, πέραν εκείνης κατά την οποία, αφενός, η σχέση εργασίας πρέπει να έχει λυθεί και, αφετέρου, ο εργαζόμενος δεν πρέπει να έχει λάβει όλη την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών την οποία edικαιούτο, κατά τον χρόνο λύσεως της σχέσεως αυτής (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Το δικαίωμα αυτό απονέμεται άμεσα από την εν λόγω οδηγία και δεν μπορεί να εξαρτάται από άλλους όρους πέραν εκείνων που ρητώς προβλέπονται από αυτήν (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Kreuziger, C-619/16, EU:C:2018:872, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 32 Συνεπώς, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88, ο εργαζόμενος ο οποίος δεν ήταν σε θέση να λάβει όλη την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών πριν από τη λύση της σχέσεως εργασίας του δικαιούται χρηματική αποζημίωση για τη μη ληφθείσα άδεια. Δεν ασκεί, συναφώς, επιρροή ο λόγος για τον οποίο λύθηκε η σχέση εργασίας. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι ο εργαζόμενος λύει, οικεία βουλήσει, τη σχέση εργασίας του δεν ασκεί καμία επιρροή στο δικαίωμά του να λάβει, ενδεχομένως, χρηματική αποζημίωση για την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών την οποία δεν ήταν σε θέση να εξαντλήσει πριν από τη λύση της εργασιακής του σχέσεως (αποφάσεις της 20ής Ιουλίου 2016, Maschek, C-341/15, EU:C:2016:576, σκέψεις 28 και 29, και της 25ης Νοεμβρίου 2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψεις 32 και 34).
- 33 Η εν λόγω διάταξη απαγορεύει εθνικές διατάξεις ή πρακτικές οι οποίες προβλέπουν ότι, κατά τη λύση της σχέσεως εργασίας, ουδεμία χρηματική αποζημίωση για μη ληφθείσα ετήσια άδεια μετ' αποδοχών καταβάλλεται στον εργαζόμενο ο οποίος δεν ήταν σε θέση να ασκήσει το δικαίωμά του για ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, ιδίως επειδή ευρισκόταν σε αναρρωτική άδεια κατά τη διάρκεια ολόκληρης ή μέρους της περιόδου αναφοράς και/ή μιας περιόδου μεταφοράς (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Εξάλλου, προβλέποντας ότι η ελάχιστη περίοδος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών δεν μπορεί να αντικατασταθεί με καταβολή χρηματικής αποζημιώσεως παρά μόνο σε περίπτωση λύσεως της σχέσεως εργασίας, το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88 έχει σκοπό να διασφαλίσει ιδίως ότι ο εργαζόμενος θα έχει τη δυνατότητα να τύχει μιας πραγματικής περιόδου αναπαύσεως, προς τον σκοπό της αποτελεσματικής προστασίας της ασφάλειας και της υγείας του (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 33).
- 35 Επομένως, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88 δεν απαγορεύει, κατ' αρχήν, εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει λεπτομερείς κανόνες για την άσκηση του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών που απονέμεται ρητώς από την ως άνω οδηγία, οι οποίοι περιλαμβάνουν ακόμη και την απώλεια του εν λόγω δικαιώματος κατά τη λήξη μιας περιόδου αναφοράς ή μιας περιόδου μεταφοράς, υπό την προϋπόθεση όμως ότι ο εργαζόμενος του οποίου το δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών αποσβέσθηκε είχε πράγματι τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα που του απονέμει η εν λόγω οδηγία (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει, αφενός, ότι ο εργαζόμενος απέκτησε κατά τη διάρκεια πολλών περιόδων αναφοράς ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών οι οποίες φαίνεται να έχουν σωρευθεί, ορισμένες δεν εκ των ημερών αυτών, αποκτηθείσες τόσο από το 2013 και εφεξής όσο και κατά τη διάρκεια του 2016, δεν είχαν ακόμη ληφθεί από αυτόν όταν λύθηκε η σχέση εργασίας την 1η Οκτωβρίου 2016. Αφετέρου, προκύπτει ότι, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95, ο εργαζόμενος αυτός δεν δικαιούται χρηματική αποζημίωση για το σύνολο των εν λόγω ημερών μη ληφθείσας άδειας για τον λόγο και μόνον ότι έλυσε οικειοθελώς τη σχέση εργασίας συνταξιοδοτούμενος πρόωρα, κάτι το οποίο θα μπορούσε έχει να προβλέψει εκ των προτέρων.
- 37 Συναφώς, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, κατά το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο), σκοπός της διάταξης αυτής είναι να τερματιστεί η ανεξέλεγκτη χρήση της «χρηματικής αντιστάθμισης» των μη

ληφθεισών αδειών. Επομένως, παράλληλα με τα μέτρα περιστολής των δημοσίων δαπανών, ο κανόνας που θεσπίζει η διάταξη αυτή έχει ως σκοπό να επιβεβαιωθεί εκ νέου η πρωταρχική σημασία της πραγματικής λήψης των αδειών σε σχέση με την καταβολή χρηματικής αποζημίωσης.

- 38 Ο τελευταίος αυτός σκοπός αντιστοιχεί σε εκείνον που επιδιώκει η οδηγία 2003/88, ιδίως το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, το οποίο, όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης, έχει σκοπό να διασφαλίσει ιδίως ότι ο εργαζόμενος θα έχει τη δυνατότητα να τύχει μιας πραγματικής περιόδου αναπαύσεως, προς τον σκοπό της αποτελεσματικής προστασίας της ασφάλειας και της υγείας του.
- 39 Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, και δεδομένου ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88 δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει λεπτομερείς κανόνες για την άσκηση του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών που απονέμεται ρητώς από την ως άνω οδηγία, οι οποίοι περιλαμβάνουν ακόμη και την απώλεια του εν λόγω δικαιώματος κατά τη λήξη μιας περιόδου αναφοράς ή μιας περιόδου μεταφοράς, η οδηγία αυτή δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να απαγορεύει εθνική διάταξη η οποία προβλέπει ότι, κατά τη λήξη της περιόδου αυτής, οι ημέρες μη ληφθείσας ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών δεν θα μπορούν πλέον να αντικατασταθούν από χρηματική αποζημίωση, ακόμη και σε περίπτωση μεταγενέστερης λύσης της σχέσης εργασίας, εφόσον ο εργαζόμενος είχε τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα που του παρέχει η οδηγία αυτή.
- 40 Πάντως, ο λόγος για τον οποίο λύθηκε η σχέση εργασίας δεν επηρεάζει το δικαίωμα χρηματικής αποζημίωσης που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88 (πρβλ. απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2021, *job-medium*, C-233/20, EU:C:2021:960, σκέψεις 32 και 34).
- 41 Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις προκύπτει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία, όπως ερμηνεύεται από το *Corte costituzionale* (Συνταγματικό Δικαστήριο), η οποία προβλέπει την απαγόρευση καταβολής χρηματικής αποζημίωσης στον εργαζόμενο για τις ημέρες μη ληφθείσας ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών κατά την ημερομηνία λύσης της σχέσης εργασίας για τον λόγο ότι ο τελευταίος έλυσε οικειοθελώς τη σχέση εργασίας που τον συνδέει με τον εργοδότη του, εισάγει προϋπόθεση η οποία βαίνει πέραν των ρητώς προβλεπόμενων στο άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88, όπως υπομνήσθηκαν στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης. Εκτός αυτού, η απαγόρευση αυτή καλύπτει, ειδικότερα, το τελευταίο έτος απασχόλησης καθώς και την περίοδο αναφοράς κατά τη διάρκεια της οποίας λύθηκε η σχέση εργασίας. Κατά συνέπεια, η εθνική αυτή νομοθεσία περιορίζει το δικαίωμα χρηματικής αποζημίωσης για τη μη ληφθείσα ετήσια άδεια κατά τη λύση της σχέσης εργασίας, το οποίο αποτελεί μία από τις πτυχές του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 29 της παρούσας απόφασης.
- 42 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η επιβολή περιορισμών στο ως άνω δικαίωμα επιτρέπεται υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, ήτοι υπό τις προϋποθέσεις ότι οι περιορισμοί προβλέπονται από τον νόμο, σέβονται το βασικό περιεχόμενο του δικαιώματος, τηρούν την αρχή της αναλογικότητας, είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση [απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, *LB* (Παραγραφή της αξίωσης ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών), C-120/21, EU:C:2022:718, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 43 Εν προκειμένω, ο επίμαχος στην κύρια δίκη περιορισμός στην άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος του άρθρου 31, παράγραφος 2, του Χάρτη προβλέπεται από τον νόμο, και ειδικότερα από το άρθρο 5, παράγραφος 8, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95.

- 44 Όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκει ο εθνικός νομοθέτης, ως προς τους οποίους διερωτάται ειδικώς το αιτούν δικαστήριο, από το γράμμα του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει ότι αυτοί, όπως συνάγονται από τον τίτλο του άρθρου 5 της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 95 και όπως ερμηνεύονται από το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο), είναι, αφενός, η περιστολή των δημοσίων δαπανών και, αφετέρου, οι οργανωτικές ανάγκες του υπαγόμενου στον δημόσιο τομέα εργοδότη, συμπεριλαμβανομένων του ορθολογικού προγραμματισμού της περιόδου αδειών και της ενθάρρυνσης της υιοθέτησης υπεύθυνων συμπεριφορών από τα μέρη της σχέσης εργασίας.
- 45 Πρώτον, όσον αφορά τον σκοπό της περιστολής των δημοσίων δαπανών, αρκεί να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2003/88, η αποτελεσματική προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων δεν μπορεί να εξαρτάται από καθαρά οικονομικές εκτιμήσεις (απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, CCOO, C-55/18, EU:C:2019:402, σκέψη 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 46 Δεύτερον, όσον αφορά τον σκοπό που συνδέεται με τις οργανωτικές ανάγκες του υπαγόμενου στον δημόσιο τομέα εργοδότη, επισημαίνεται ότι ο σκοπός αυτός αφορά, ειδικότερα και όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 42 της παρούσας απόφασης, τον ορθολογικό προγραμματισμό της περιόδου αδειών και την ενθάρρυνση της υιοθέτησης υπεύθυνων συμπεριφορών από τα μέρη της σχέσης εργασίας, οπότε μπορεί να γίνει αντιληπτός υπό την έννοια ότι επιδιώκει να παρακινήσει τους εργαζομένους να λαμβάνουν τις άδειές τους και ότι ανταποκρίνεται στον σκοπό της οδηγίας 2003/88, όπως αυτός προκύπτει από τη σκέψη 38 της παρούσας απόφασης.
- 47 Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι τα κράτη μέλη δεν δύνανται να παρεκκλίνουν από την αρχή που απορρέει από το άρθρο 7 της οδηγίας 2003/88, σε συνδυασμό με το άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη, κατά την οποία ένα κεκτημένο δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών δεν αποσβέννυται με τη λήξη της περιόδου αναφοράς και/ή της προβλεπόμενης από την εθνική νομοθεσία περιόδου μεταφοράς, εφόσον ο εργαζόμενος δεν ήταν σε θέση να κάνει χρήση της άδειας αυτής (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 54).
- 48 Αντιθέτως, στην περίπτωση που ο εργαζόμενος, σκοπίμως και με πλήρη επίγνωση των εντεύθεν συνεπειών, επέλεξε να μην κάνει χρήση της ετήσιας άδειάς του μετ' αποδοχών, αφού του είχε παρασχεθεί η δυνατότητα να ασκήσει πραγματικά το δικαίωμά του σε αυτή, το άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη δεν αντιτίθεται στην απόσβεση του δικαιώματος αυτού, ούτε, σε περίπτωση λύσεως της σχέσεως εργασίας, στη συνακόλουθη μη καταβολή χρηματικής αποζημιώσεως για τη μη ληφθείσα ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, χωρίς ο εργοδότης να υποχρεούται να επιβάλει στον εργαζόμενο να ασκήσει πραγματικά το εν λόγω δικαίωμα (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψη 56).
- 49 Συναφώς, λαμβανομένου υπόψη του επιτακτικού χαρακτήρα του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών και προς διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας του άρθρου 7 της οδηγίας 2003/88, ο εργοδότης οφείλει ιδίως να μεριμνά, συγκεκριμένα και με πλήρη διαφάνεια, για την παροχή στον εργαζόμενο της πραγματικής δυνατότητας να λάβει την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών που δικαιούται, προτρέποντάς τον, εν ανάγκη επισήμως, να τη λάβει και ταυτοχρόνως ενημερώνοντάς τον, συγκεκριμένα και εγκαίρως ώστε να διασφαλίζεται ότι η εν λόγω άδεια θα μπορεί ακόμη να έχει τη σκοπούμενη συμβολή στην ανάπαυση και την αναψυχή του ενδιαφερομένου, ότι, αν δεν λάβει τις ημέρες αδειάς που δικαιούται, το δικαίωμά του σε αυτές θα αποσβεσθεί κατά το πέρας της περιόδου αναφοράς ή μιας επιτρεπόμενης περιόδου

μεταφοράς ή οι ημέρες αυτές δεν θα μπορούν πλέον να αντικατασταθούν από χρηματική αποζημίωση. Ο εργοδότης φέρει το σχετικό βάρος αποδείξεως (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψεις 45 και 46).

- 50 Εξ αυτών έπεται ότι, εάν ο εργοδότης δεν είναι σε θέση να αποδείξει ότι επέδειξε όλη τη δέουσα επιμέλεια ώστε να παρασχεθεί πράγματι στον εργαζόμενο η δυνατότητα να λάβει την ετήσια άδεια μετ' αποδοχών που δικαιούνται, κάτι που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απόσβεση του δικαιώματος στην εν λόγω άδεια κατά το πέρασ της περιόδου αναφοράς ή της επιτρεπόμενης περιόδου μεταφοράς και, σε περίπτωση λύσεως της σχέσεως εργασίας, η συνακόλουθη μη καταβολή χρηματικής αποζημιώσεως για τη μη ληφθείσα ετήσια άδεια αποτελούν παράβαση, αντιστοίχως, του άρθρου 7, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/88, καθώς και του άρθρου 31, παράγραφος 2, του Χάρτη (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψεις 46 και 55).
- 51 Εν πάση περιπτώσει, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η απαγόρευση καταβολής χρηματικής αποζημίωσης για τις ημέρες μη ληφθείσας ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών καλύπτει τις ημέρες που αποκτήθηκαν κατά το τελευταίο τρέχον έτος απασχόλησης.
- 52 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 2003/88 και το άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, για λόγους σχετικούς με την περιστολή των δημοσίων δαπανών και τις οργανωτικές ανάγκες του υπαγόμενου στον δημόσιο τομέα εργοδότη, προβλέπει την απαγόρευση καταβολής στον εργαζόμενο χρηματικής αποζημίωσης για τις ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών τις οποίες αυτός έχει αποκτήσει τόσο κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους απασχόλησης όσο και κατά τα προηγούμενα έτη και τις οποίες δεν έχει λάβει κατά την ημερομηνία λύσης της σχέσης εργασίας, όταν ο εν λόγω εργαζόμενος λύει οικειοθελώς τη σχέση αυτή και δεν αποδεικνύει ότι η μη λήψη της άδειάς του κατά τη διάρκεια της εν λόγω σχέσης εργασίας οφειλόταν σε λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή του.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 7 της οδηγίας 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας, και το άρθρο 31, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, για λόγους σχετικούς με την περιστολή των δημοσίων δαπανών και τις οργανωτικές ανάγκες του υπαγόμενου στον δημόσιο τομέα εργοδότη, προβλέπει την απαγόρευση καταβολής στον εργαζόμενο χρηματικής αποζημίωσης για τις ημέρες ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών τις

οποίες αυτός έχει αποκτήσει τόσο κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους απασχόλησης όσο και κατά τα προηγούμενα έτη και τις οποίες δεν έχει λάβει κατά την ημερομηνία λύσης της σχέσης εργασίας, όταν ο εν λόγω εργαζόμενος λύει οικειοθελώς τη σχέση αυτή και δεν αποδεικνύει ότι η μη λήψη της άδειάς του κατά τη διάρκεια της εν λόγω σχέσης εργασίας οφειλόταν σε λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή του.

(υπογραφές)